СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 69. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 24. марта, 1924. VOL. XXXII. No. 69. Jersey City, N. J., Monday, March 24, 1924. THREE CENTS

МІЛІОНОВІ ГОРІВЧАНІ ПЕРЕКУПСТВА

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Джан Ґаріні, нюйорський аптекар, зізнав перед сенатовим комітетом розслідуючим урядову діяльність міністра судівництва Доґерті, що Доґерті дістав що найменче 200,000 долярів в хабарах за те, що дозволив видати трунки з бондованих магазинів напитків.

Після зізнань свідка хабар виносив коло міліона долярів, але його розділено на шість частий так, що міністрови припало „всего" 200,000 долярів. Свідок сказав, кому він дав хабара. „Платив" він по 15 долярів за скринку.

СЕНАТОРИ ПОСВАРИЛИСЯ ЗА СВОЄ ПРАВО

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Сенатовий комітет, що розсліджує арендуване федеральних нафтових теренів, покликав на нині на нове зізнання нафтяра Гарі Синклера, але коли свідок зявився перед комітетом, члени комітету почали сваритися зі собою за те, чи вони мають право його допитувати далі і через те переслухане не могло відбутися. Декотрі сенатори станули на становищи, що справа, яку вони хочуть порушувати, повинна належати вже до вирішення судів.

ЩЕ НОВІ СЛІДСТВА?

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Конґресмен Киндред предложив резолюцію, щоби палата послів установила комітет для розглянення, як виконується закон пропроґібіцію алькогольних трунків.

Конґремен Кінґ знова заповідає, що сими днями внесе резолюцію, домагаючуся слідства над федеральним бюром друку, в котрім мали бути поважні надуживтя.

НАДУЖИТТЯ В ПОДАТКОВІМ УРЯДІ

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Перед сенатовим фінансовим комітетом зявилася нині депутація бувших урядовців бюра для нутрішних податків та предложила комітетови закиди, що ріжні визначні урядові сього бюра допускаються всяких податкових надужить. Після зізнань урядовців на чолі шайки зловживаючих урядників стоїть сам міністер скарбу Мелон.

НОМІНАЦІЯ ГАРДИНҐА МАЛА БУТ[illegible] ЗА ГРОШІ

ЛОНҐ БІЧ, Флорида, 21. марта. — Ал Дженинґс, що колись рабував поїзди, а відтак став проповідником-евангелістом, виїхав до Вашінґтону, щоби зізнавати перед сенатовим комітетом для нафтової афери. Виїзджаючи говорив він газетярам, що він скаже сенатовому комітетови, що номінацію Гардинґа на кандидата републиканської партії на уряд президента Злучених Держав купили нафтярі за суму 1 міліона долярів.

РУХ ЗА САМОСТІЙНІСТЮ ФИЛИПІНСЬКИХ ОСТРОВІВ

МАНІЛЯ, Филипінські острови, 21. марта. — Відбуваюча тут конвенція демократичної партії островів рішила домагатися повної незвисимости від Злучених Держав, а дозволити Злученим Державам мати через 5 до 20 літ нагляд над Филипінами.

ХОЧУТЬ НОВОЇ РОЗОРУЖНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Палата послів рішила одноголосно просити президента Кулидка скликати нову межинародну конференцію для зменчення морських зорушень. В конференції малиби взяти участь передусім Британія, Франція, Япан і Італія.

КАНАДА ГОДИТЬСЯ НА ПРОҐІБІЦІЙНУ УГОДУ З АМЕРИКОЮ

ОТАВА, Канада, 21. марта. — Канадійський парламент згодився потвердити угоду Великої Британії зі Злученими Державами про виконування американського проґібіційного закона.

З МЕКСИКАНСЬКОЇ ЗАВЕРУХИ

МЕКСИКО, 21. марта. — Федеральні війска президента Обреґона заняли вже важний осередок повстання, порт Пуерто Мехіко. Повстанці покинули порт без спротиву.

Федеральний уряд рішив тепер зосередити всі зусилля на добуття послідного повстанського центру в стейті Юкатані.

РЕВОЛЮЦІЯ В ГОНДУРАСІ

ВАШІНҐТОН, 21. марта. — Департамент стейту дістав вістку зі середноамериканської републики Гондураса, що американські моряки взяли в своє посідання стацію бездротного телеграфу, щоби удержувати телеграфічну комунікацію (зносини) зі світом. Столиця Гондураса успокоїлася, але ходять чутки про наближаючися нові бої межи повстанцями та урядовими війсками.

КОРАБЕЛЬ В КЛОПОТІ КОЛО ПОРТУ

НЮ ЙОРК, 21. марта. — Анґлійський торговельний пароxід Данклюта, що находиться тепер недалеко від маякового корабля Амброза (при вході до нюйорського порту), розсилає бездротні телеґрафічні вістки з просьбою о поміч. Буря зломила кораблеви шрубу, і він тепер здaний на ласку і неласку морських филь, а сильний вітер, що дує до берега, готов занести безсильний корабель на піски берегів.

КЛОПОТИ ЦЕРКВИ З ТАНЦЯМИ

НЮ ЙОРК, 21. марта. — Церков св. Марка на Бавері в Ню Йорку таки не думає звертати уваги на протести епископа епископальної церкви, котрій ся парохія підлягає, але розсилає тикети на церковну відправу з танцями. Провідник церкви навіть заповідає такі дві відправи-представлення в церкві.

ВІДДАВ ПІДПРИЄМСТВО РОБІТНИКАМ.

Властитель ресторації „Павилиен Ройел", в Белі Стрім, на Лонґ Айленді, віддав свою реставрацію своїм трем робітникам за їх вірну службу. Оцінює він вартість реставрації на чверть міліона долярів.

ТАКИ НАДГОРОДА.

Нюйорський шофер Сеймур Кочмен найшов в своїм авті мішочок з перлами та віддав їх поліції, котра скоро найшла їх властительку. Властителька признала, що перли варта коло 5,000 долярів, і казала поліції передати шоферови 15 долярів надгороди за найденне.

ПЕРШИЙ СУДОВИЙ ВИРОК БЕЗ ЛАВИ ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ.

Минувшого року стейтова леґіслятура Ню Йорку ухвалила закон, дозволяючий судді перевести розправу за відшкодоване без лави присяжних суддів, якщо адвокати обох сторін на такий суд згодяться.

На основі сього закона відбулася в послідну пятницю перша розправа. Суддя розглядав позов Чарла Бавмблята проти Ервінґа Левіна за 100,000 долярів за те, що сей, їдучи автом неосторожно, заїхав на тротоар і там росторощив позовникову ногу, так, що сей калікою на все життя. Суддя признав позовникови 46,752 долярі відшкодовання.

ДЗВІНКА МОНЕТА НА УКРАЇНІ.

До Харкова прибула перша партія дзвінкової монети на суму півтора міліона золотих рублів. Монети ці на днях розсилаються на місця. Найблизча виплата заробітних платень буде проводитися новою монетою а то: почасти сріблом, почасти скарбовими знаками. До викупу так званих радзнаків (дотеперішних радянських грошей) приступиться в найблищих днях.

РОЗСТРІЛИ НА УКРАЇНІ.

Касаційні скарги Замостяка, засудженого Рубсудом до розстрілу за бандитизм та ограбування байдаків на Дніпрі, Верховним Судом залишено без наслідків. Прохання засуджених про помилування Всеукраїнським Центральним Виконавчим Комітетом лишилися без наслідків. Вироки виконано. Касаційні скарги засуджених в справі налету на Держбанк Верховним судом ще не розглянуто. 29. лютого с. р. почалася в київському губерніяльному Суді справа відомої банди Петрини. Обвинувачених 12, свідків 30.

НАЙБІЛЬШЕ СЯЙВО ВЕНЕРИ

Цей рік буде незвичайно ясний для планети Венери, як то звичайно буває в переступний рік. На весну стоятиме високо на небозводі й світити буде довше як у звичайні роки. Цього року найясніше буде світити між 25. мая і 7. серпня. Але вже й в місяці січні світить Венера як вечірня зоря на південно-західному небі, коли хмари розсіюються. Під кінець літа змінить вигляд і положення. Світитиме як ранішня зоря повним сяйвом, але зовсім білим світлом.

ЗАСУД УКРАЇНСЬКОГО ВАТАЖКА ГОЛЬЧЕВСЬКОГО.

Київський „Більшовик" ч. 41 подає таку відомість з Винниці: Закінчився процес банди Гольчевського. Судовий розгляд справи виявив картину перманентної руїни бандою господарчого життя Поділля. Особливо лютував начальник штабу банди Кохан, який зробив на суді цікаве признання про те, що банда Гольчевського одержала завдання не робити до осени 1924 р. ніяких терористичних актів. Розпорядження дано з метою вияснити в якій мірі переводиться в життя постанова 12 партзїзду в національній справі. Кохан, що був на Україні декілька місяців переконався, що боротьба з радянською владою неможлива. Обвинувачений повідомив, що для підтримки настрою емігрантів їм подають спеціальну інформацію про ніби-то масові вбивства петлюрівців, зокрема, розповсюджується чутку про якусь параду в Київі, на якій Фрунзе наказав вивести перед фронтом бувших петлюрівців, котрих поставили в ряд і вбили отруйними газами. Одначе останніми часами, по словам Кохана, байки ці не роблять ніякого впливу. Українські селяне, що перебувають в концентраційних таборах, рвуться на батьківщину для творчої праці. Суд засудив Кохана й 4 його прибічників на смерть через розстріл, а 8 учасників банди на тюрму по кілька літ.

В ЛЯПЛЯНДІЇ ВІДКРИТО БОГАТІ МІНЕРАЛЬНІ ПОКЛАДИ.

Шведське ґеольоґічне товариство для розсліду мінеральних скарбів звідомляє, що відкрито в Ляпляндії в Вестботенерській провінції, дуже богаті поклади міди, сірки піріту і цинки. Роботи почались уже.

ЦІКАВА ВІДМОВА ГОРОЖАНСТВА.

Послідного четверга ставало в федеральнім суді в Джерзи Сити, Ню Джерзі, двох Українців з Байону на послідне переслухання в справі їх просьби о наданне їм американського горожанства. Суддя відкинув просьбу одного з них на тій основі, що його імя було поміщене в одній большевицькій газеті як жертвовадця на піддержане сеї газети, а другого відправив з нічим просто тому, що він брат першого. Суддя станув на становищи, що людина, яка підпирає большевицьку пресу, противиться американській формі правління і тому йому не належаться американські горожанські папери.

Байонські Українці цікавляться тепер немало тим, хто міг зробити до суду сей донос.

ГІСТЬ ЛЮДОЇДІВ.

В Парижі мав полковник Марсель цікавий відчит про свою подорож по досі незнаних краях Бразилії. Полковник Марсель був приділений до перувіянського війська як командант кінноти. Як сповнив своє завдання, вернувся у батьківщину, пройшовши найдивніщі краї південного американського континенту. Першу часть своєї подорожі відбув перувіянською залізницею. То є найвисша залізниця на світі. Потім пройшов пішки 200 миль праlісами (нетрями), а опісля плив човном тамошних тубульців допливом Амазонки, доки не доплив до самої ріки. Так плив рікою Ріо Путамайо, допливом ріки Амазонки. Так добився у сторони, де ще не був ніодин білий чоловік. Тамошні племена звісні є як людоїди. Є доказано, що одного французького дослідника котрий відважився пійти в ці сторони, тубольці вбили і зїли. Полковнику Марселю вдалося оминути таку долю. В подорожі був 173 дни.

ГОЛЯНДІЯ ЗІРВАЛА ПЕРЕГОВОРИ З РОСІЙСЬКИМ БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ПРАВИТЕЛЬСТВОМ

ГАҐА, столиця Голяндії, 21. марта. — Голяндська делеґація, яка вела переговори з російською большевицькою делеґацією в Берліні, зірвала переговори і вернулась сюди.

Переговори розбились ізза того, що російська делеґація домагалась признання російського правительства, а голяндська делеґація про се не хотіла говорити, бо вона мала повновласть тільки на заключення торговельної умови.

ПЕРЕВОЗОВИЙ СТРАЙК В ЛОНДОН

ЛОНДОН, 21. марта. — Минулої пятниці виступило до страйку 40,000 омнибусових і трамваєвих робітників.

Міліони населення мусить ходити до роботи і за купном пішки.

ПІДМОГИ АНҐЛІЙСЬКОГО УРЯДУ БЕЗРОБІТНИМ

ЛОНДОН, 21. марта. — Статистичні обчислення виказують, що Анґлія видала підмоґ безробітним за останніх 5 літ на суму понад $1,600,000,000.

ФРАНЦУСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПЛЯНИ

ПАРИЖ, 21. марта. — Тутешний дневник Там радить, щоби Анґлія заключила договір з Францією, що буде разом з нею обороняти конституцію Ліґи Народів. Газеті ходить о те, щоб Анґлія заявилась за охороною теперішних границь европейських держав і принялась обороняти їх.

ЗАРОБОК АМЕРИКАНСЬКОГО АМБАСАДОРА НА ФРАНКАХ

ПАРИЖ, 21. марта. — Американський амбасадор Майрон Т. Геррик купив дім пок. Ґреві на амбасаду за свої гроші. Він купив франків за $200,000 і заплатив ними за дім.

Амбасадор Геррик заробив на купні франків; завдяки теперішній підвищці ціни франка, біля 70,000 долярів. Того зиску він не хоче для себе, а віддасть його американському правительству, якщо воно купить дім. Американський конґрес ухвалив на купно дому для амбасади в Парижі $150,000, а ціна виносить $300,000.

ПЕРШИНҐ У ПУАНКАРЕ

ПАРИЖ, 21. марта. — Премієр Пуанкаре приняв нині на послуханню американського ґенерала Першинґа і мав з ним довгу розмову.

З ПРОЦЕСУ ЛЮДЕНДОРФА

МІНХЕН, столиця Баварії, 21. марта. — Розправа проти ґенерала Людендорфа, Гітлера і товаришів зближається до кінця.

Прокуратор Штенґляйн домагався 8 літ тюрми для Гітлера, 2 роки для Людендорфа і по кілька літ для співвинних товаришів.

ЧОМУ КИТАЙ ЗІРВАВ ПЕРЕГОВОРИ З РОСІЙСЬКИМ БОЛЬШЕВИЦЬКИМ УРЯДОМ?

МОСКВА, 21. марта. — Причиною розбиття китайсько-російських переговорів є справа Китайської Східної Зелізниці, яка лучить Китай із Сибірю та Европою, а також справа контролі Манджурії.

Російські газети пишуть, що в договорі було умовлено про спільну контролю сеї зелізниці і території Манджурії. Сьому спротивилась Америка, Японія і Франція і китайське правительство зірвало переговори.

ВІДМОЛОДЖУЄ ПЕРЕЛИВАННЄМ КРОВИ

ПАРИЖ, 21. марта. — Тутешній лікар др. Яворський відмолоджує старших і лічить хорих переливанням крови. Він витoчує кров з жил старих і хорих без жадного болю і вливає до них нову кров молодих людий. Кров мусить бути подібна і тому треба богато добирати. Трохи здорової крови вистарчить на се лічення.

ФРАНЦІЯ ЗАБОРОНЯЄ ВИВІЗ МАСЛА І ЯЄЦЬ

ПАРИЖ, 21. марта. — Французьке міністерство хліборобства заборонило вивіз масла і яєць заграницю.

ЗЛОЧИН В ПЕТЕРБУРЗІ

ЛЕНІНҐРАД, Московщина, 20. марта. — Баронову Кавльбарс обжалувано за убитте 16-літньої дівчини панни Алексіївни. Її тіло найдено порубане з відтятою головою в городі.

Баронова Кавльбарс, як кажуть, допустилась того злочину із зависти.

ВІСТИ ЗПІД ВОДИ

ТОКІО, столиця Японії, 20. марта. — З потонувшої підводної лодки в заливі Сасебо управа морської воєнної фльоти одержала вісти підводним телеграфом, що 26 моряків уже згинуло а 18 ще живе.

ТУРКИНІ НЕ МАЮТЬ ПРАВА ГОЛОСОВАННЯ

ЦАРГОРОД, 19. марта. — Турецький парлямент в Анґорі (в Малій Азії) голосує тепер над новою конституцією Туреччини.

В 10-ому уступі конституції сказано, що кождий мущина в Туреччині, що скінчив 18 літ життя, має право голосовання. Тимсамим турецька конституція відмовляє женщинам права голосовання.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і загряниці.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПАНИ, ВЛАДА Й НАРОДНІ МАСИ.

Жидівська ґазета „Еврейская Трибуна", що виходить що тижня в Парижі, помістила була недавно дуже цікаві дані про число комуністів серед ріжних народів під владою російських большевиків.

Показується з тої статті, котра цитує дані з ґазети „Блетер фір Їдіше демоґрафі унд статістік", що на тій Україні, що остає й досі під пануванням московських большевиків, находиться серед українського населення всего на всего 0,94 процент комуністів. Се значить, що на кожду тисячку Українців під большевицько-московською владою припадає всего 94 комуністів.

Отся горсточка людий править всею масою населення й горлає свтім, що їх уряд є селянський і робітничий, а кождий, хто сього не признає, є зрадником селян і робітників.

НАФТОВА ВІЙНА В НОВІМ СВІТІ.

Мексиканський президент Обреґон виступив з публичним обжалованням проти одної англійської нафтової фірми, що вона своїми міліонами піддержувала повстанне в Мексику проти уряду Обреґона. Підчас нафтового слідства в Вашінґтоні піднесено було знова закид, що американський нафтовий підприємець Доґені, котрого імя вмішане в скандал з винаймом федеральних теренів, мав позичити урядови Обреґона підчас боротьби проти мексиканських повстанців 5 міліонів долярів та що за те його спільники мали дістати дуже вартісні нафтові концесії в Мексику.

В той спосіб боротьба за нафту, котра була основою польсько-французького походу на Галичину, румунського на Буковину, московського проти самостійних національних републик на Кавказі та за Кавказом, котра була й є головним товчком походу Анґлії й Росії на Персію, переноситься остаточно й до нового світа.

Нині вже цілий світ, як великий він та широкий, обхоплений сею погонею за найважнійшим модерним военним та промисловим топливом.

ПОЛЬСЬКИЙ СТРАХ ЗА ГАЛИЧИНУ.

Львівська польська часопись Ґазета Поранна пише таке:

„Ірредентисти не спустили тону. Не перестаючи їх дипльоматичні пораження; не заохочує їх гасло „економічної і культурної відбудови". То гасло — на їх думку — добре для угодовців. Вони несуть БОЄВІ ПРАПОРИ українського повстання — як вказують останні політичні афери — актуальна і в повноті своєї життєвої сили. Розвивається під знаком орґанізації власної і найдокладнійшого пізнання польських оборонних середників. Можна ствердити, щ онема жовніра, стаціонованого в ґарнізонах Галичини, якиЙ не був би вже почислений, а його боєва вартість оцінена. Іде лише о момент виступу. Наступить воно тоді, як наша держава (себто Польща) буде вмішана в зовнішній конфлікт, або внутрішню крізу".

Після того наклике ґазета Поляків до чуйности.

Вона пише:

„Кождий Поляк — обиватель повинен бути жовніром і не випускати оружя з рук. Кождий поріг дому польського повинен бути польською твердинею".

Сей польський страх зрозумілий і оправданий, бо як не нині так завтра прийде розрахунок. Тільки спосіб з польськими „твердинями" заведе, якщо Українці прийдуть до „твердинь" як слід приготовані.

НОВА ПРЕЗИДІЯ УКРАЇНСЬКОГО СОЙМОВОГО КЛЮБУ У ВАРШАВІ

Дня 29. лютого с. р. відбулись перевибори президії Української Парляментарної Репрезентації у Варшаві. Перевибори спричинив вихід з клюбу пяти соціялістичних послів та димісія дотеперішнього голови клюбу пос. Самійла Підгірського. Головою клюбу вибрано сенатора Черкавського. Містоголовою посла Хруцького, секретарем посла Козицького.

„ЇЇ ВЕЛИЧНІСТЬ—КОРУПЦІЯ".

Бурхливе засідання чеського парляменту. — Відгуки винокурної афери. — Нова афера, бензинова. — „Цілім світі крадуть"...

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

День 6. березня був „великим днем" у чехословацькім парляменті. У салі засідань тхнуло спірітусом не тільки у фіґуральнім, але і в буквальнім розумінні цього слова, бо один з послів поставив на міністерську лаву пляшку з спірітусом, а один з міністрів кинув ту пляшку об двері й розбив її...

Що спільного між парляментом і спірітусом? На перший погляд — нічого, та коли сюди вмішається „Її Величність — Карупція", то спільного знаходиться багато. Зрештою, про винокурну аферу я вже писав у статті „Демократія" (див. „Свобода" ч. 24 за цей рік) і не буду тут повторюватись.

Треба лише зазначити, що головний герой цеї афери, президент сенату **Прашек**, дійсно був змушений вийти з активного політичного життя. Президент републики відмовився його приняти на Новий Рік, і цього було досить, щоб Прошка зліквідувати. Ще один великий достойник упав жертвою винокурної афери: міністер почт і телеграфів **Тучний**. Про нього казали, що він дістав 3 міліони корон з корупційного спірітусового фонду, щоб заложити сеціялістичний кінематограф (!). Довелось йому міністерське крісло залишити.

Чеський парлямент має досить оріґінальну контрукцію. З тої причини, що в републиці є сила елементів, ворожих до держави — Німці, Мадяри, частина Словаків, комуністи, — партії державні, чеські, створили один **бльок**, щоб за всяку ціну боротися з опозицією й берегти державу. До бльоку входить пять партій, і їх провідники творять т. зв. „**пятку**", яка фактично є головним урядом Чехословаччини.

Державний бльок і „пятка" всіма заходами поборюють опозицію та її розкладову, руїнницьку роботу. Зате-ж і опозиція користується кождою нагодою, щоб допекти бльокови та „пятці". Винокурна афера, в якій замішані всі коаліційні партії, послужила одною з таких нагод. А тут ще прийшла нова афера, **бензинова**.

У міністерстві народньої оборони куповано бензин для літаків, але фактично постачався бензин **низчої якости** й в меньшій кількости. Істнувала дуже заплутана система хабарів. Бензинові фірми платили міністеріяльним урядникам кому 10, кому 40, кому 400 тисяч корон, а кому й міліон. Урядники „прижмурювали одне око" — й все йшло добре.

Аж цими днями шило з мішка випадково виділзо. Почались арештовання. Сидять тепер під ключем міністеріяльні радники, офіцери, директори нафтових фірм... Скандал вийшов гидкий!

Як-же було опозиції не скористатись такою блискучою нагодою для ґенерального бою з урядовою коаліцією? Томуто день 6. березня, день початку весняної парляментарної сесії, й пройшов так бурхливо в чеськім соймі. Стояв страшенний шум і галас, голова безнастанно дзвонив і кликав до порядку, посли й міністри мало не хапали один другого за чуприну. Словом, був великий день.

І все-таки **не опозиція отримала перевагу**. Сам уряд, не чекаючи, щоб його заінтерпелювали, взяв, що називається, бика за роги й сміливо торкнувся болючого питання про **корупцію**. Голова ради міністрів **Швегла** відверто признав, що ця хороба ґрасує в молодій чехословацькій державі. Але це не специфічно-чеська хороба, а загальне явище, поширене тепер у цілім світі. Америка має свою нафтову аферу, у Саксонії арештовано міністра-президента за крадіж, у совітській Росії не крадуть хиба немовлята... Скрізь моральність занепала, всюди має багатьї жнива „Її Величність — Корупція".

Моральна перемога залишилась за урядом і за коаліцією. Як-не-як, а коаліція має по своїй стороні позитивну ідею: **береження й скріплення держави**. Цю ідею вона переводить послідовно та успішно. Коли-ж часом виявляються маленькі „хиби механизму", й ні з того, ні з сього в державі починає смердіти то спірітусом, то бензином, то ще чимсь, — то це не значить, що треба розбити державу, як того хоче опозиція.

Прага, 7. березня.

Радянин.

ПРОТИ СЕРЕДНОВІЧНИХ ТОРТУР У ЛЬВОВІ

Делеґація Станових Союзів у воєводи Зімного в справі катовання вязнів на поліції.

Як подає „Дзєннік людови" явилася дня 2. марта у воєводи Зімного делеґація Станових Союзів з д-ром Ґерштаолем на чолі, щоби запротестувати проти знущання поліції над вязнями. Делеґація вручила воєводі письменний протест з вичисленими параґрафами з польської конституції, де говорится про заказ биття вязнів і про яскравійші випадки знущання.

Там наведені ось-які факти:

1. Підкомісар Кайдан скатував в жовтні, 1922, студ. Івана Полюгу, який пізнійше вніс скаргу до прокураторії, але справа дотепер „спить".

2. При ул. Яховича побито студ. Яцуру, який також вніс зажеленне.

3. Тамтого року скатовано Петра Тимочка і Степана Коцюбу так, що перший аж оглух.

4. Сього року тортуровано на поліції Брехера і Райса.

5. Вязня Ґріна били в той спосіб, що товкли його головою до муру.

6. Щерковський катував нелюдським способом Коршумара і Апфельбаума.

Врешті наведений і останній випадок з Ольгою Бесарабовою.

Делеґація домагається запереєтання тих нелюдських тортур і потягнення винних поліцаїв до відвічальности.

Воєвода Зімни заявив, що видав острий наказ **для охорони вязнів перед уживанням поліцією методами**. Крім того запевнив, що буде переведене острє слідство, а винних потягнеться до відвічальности.

ЗА ЩО АРЕШТУВАЛИ?

Живе собі у Львові, при вулиці Білинських ч. 70. зльокавтований залізничник, Українець, Мих. Бень Беневський. Дня 12. лютого с. р. — Беневський лежав хорий в ліжку — о 8. год. ранку впало до його помешкання трьох аґентів з одним поліцаєм і поліцейським псом і перевели найдокладнішу ревізію. Не найшовши нічого витягнули хорого Беневського з ліжка і забрали на інспекцію поліції. Там сказали йому, що він арештований за належанне до тайної комуністичної орґанізації, що видає документи на виїзд на Радянську Україну. По списанню протоколу засадили його до келії ч. 5 Відносини в тюрмі такі, що здоровий чоловік не довго серед них потягнув би не то хорий. Келія неопалена, брудна. Поміщені в ній 60 людий сидять і сплять одні на других. Харч нище критики. Дня 23. лютого переводжено дезинфекцію келій. З вязнів постягано убрання так, що вони мусіли через 3/4 годинї сидіти зовсім розібрані, а в часі обіду мусіли йти голі по холодних коритарах по їду.

Жінка Беневського пішла до комісаря Кайдана довідатися, за що держуть її мужа. Комісар Кайдан викинув її брутально за двері з криком: „Пані може єст большевічка, а пані большевічка".

Держали Беневського до 24. лютого, хорого і зовсім невинного чоловіка через 12 днів серед страшних відносин. І потім ні сіло ні пало випустили.

У 110-ЛІТНІ УРОДИНИ КОБЗАРЯ.

Вже літ сто десять пройшло від хвилини,
Як у Моринцях над Дніпром рікою
Пророк зявився в постаті дитини,
Щоб Україну збірати до бою.

В дитяче тіло ввійшла іскра божа,
Щоб колись мала огнем запалати.
Тай ріс хлопчина, як в бурянах рожа,
Нікому було про нього подбати.

Однак Дух віщий кріпшав сам собою
І хлопець линув під хмари думками,
Блукав полями, ходив над водою,
Шукав, де небо підперте стовпами.

Врешті могуче слово зазуліло,
З над ріки Неви принилно на Вкраїну.
На рідній поли чудес доказало:
Злучило народ у одну родину.

Дзвоном озвалося слово пророче,
В серцях заснулу любов розбудило,
Радісно сяли притомлені очи
І кров живійше у жилах кружила.

Всі зрозуміли, чиї вони діти,
Хто Україну закував в кайдани,
Бо поет кликав народ до просвіти,
Кликав до праці для Рідної Мами.

Сто літ лунає те слово пророче,
Зайшло вже навіть під селянську стріху;
Його приймає кождий, хто лиш хоче
Душі збідній подати потіху.

І сорок тисяч, що за Україну
На схід від Збруча лягли головами,
В отсю страшливу пошестий годину
Кріпили сили Кобзаря словами.

І хоч вмирали, вірили завзято,
Що Україна вже з моґили встала
І не далеко се велике свято,
Щоб зоря Волі над нею засяла.

А хі слідами за кличем Пророка
Свобідно йдуть всі українські діти
І Дух поета, що глядить з висока,
Посівом своїм вже може радіти.

І. Бляжкевич.

ДОПИСИ

БРУКЛИН, Н. Й.

Коляда в Бруклин, Н. Й.

За ініціятивою Горожанського Клюбу в Бруклині зібрано на Рідну Школу в Галичині $94.60. Колядували: Лука Кісь, Петро Сьвідзінський і Микола Рухаль. Коляду зложили слідуючі:

По 5.00 зложили: Д. Канас, М. Пухаль, П. Сьвідзінський; по 2.00: о. В. Лотович, Ів. Балко (син Андрея), Ст. Нурко; Р. Кузьма 1.25; по 1.00: В. Яськевич, В. Саїв, М. Турка, Ю. Лісник, А. Бавранська, Беркета, Д. Смитанюк, П. Макогонюк, П. Баран, М. Челяда, Кіт, І. Балко, В. Шеремета, Тимкович, Л. Кісь, Г. Бардак, М. Поврозник, Д. Добош, П. Дацко, В. Мжик, М. Ядловський, І. Кравчук, В. Нація, І. Була, М. Майбук, О. Черник, П. Роборецький, В. Тижник, С. Тижник, С. Бемко, Т. Сорока, Т. Карплюк, К. Бубовська, І. Чабан, І. Мудрик, М. Баґлай, Г. Олекса, Д. Тихій, Ф. Тиха, Г. Борбуляк, А. Волох, Фесолович, Е. Білецький, Д. Кмита, Р. Висоцький, П. Слободян, П. Сироїд, В. Савіцький, М. Шмігельський, В. Курило, Д. Хмиль, П. Малицький, А. Тижник, І. Стахів, І. Радович, Н. Бручковський, М. Заверуха, З. Мосівка; по 50 цнт.: К. Клим, М. Баран, Т. Шеремета, М. Харко, Шипот, О. Дикий, Братівник, Ділета, Бохонко, І. Андрушко, К. Мжик, А. Гавришко, А. Лешко, Жибура, Бельвицкий, Яків, Лис, В. Баєр, Р. Герман, К. Кіт, І. Малко, Д. Масик, Г. Баська, В. Шимко, М. Бімський; по 25 цнт.: Ганя Савіцька, І. Корнова, Д. Синюта, М. Лоцинський, Савка, І. Шеремета, Н. Н.; Нівчинська 15 цнт.

Гроші переслано до Українського Товариства Педагогічного у Львові через Т-во Укр. Молодіжи в Ню Йорку, чеками чч. 1934-1935.

Т-ВО УКР. МОЛОДІЖИ:
Гр. Герман, голова,
Вол. Попович, секр.

ПИТСБУРЩИНА.

Научіться справедливими бути, а тоді говоріть про вільність

За інтеліґентна людина, що посідає критичне знание і національну гідність, іде з сумлінним переконанням і працює совісно над тим, щоби помочи покривдженим добитися кращої долі. Така людина має ясно сформовану програму, ясну ціль, і іде за голосом народного сумління. Своїм розумом показує практичні питання життя, своїм знанням пересуває світовий горизонт свого люду, підносить людський погляд на ясний світ.

Хто хоче працювати над моральним і матеріяльним відродженням свого народу, той мусить мати ясну програму, відповідну до нових потреб народного життя, мусить застосуватися до сучасних обставин і вимог, серед яких народ живе.

Розумна людина не признає того, що не є придатне для загального добра. Длятого ті, що несуть світло між народ, повинні виясновати як найсвітліше, в якій спосіб можна найвірнійше можна дійти до того, щоби народови була признана національна екзистенція. Повинні говорити і писати так, щоби народ слухаючи чи читаючи їх писання, зрозумів свої інтереси, своє положенне, і поступав так, щоби себе і дітий своїх охоронив від жебрачої торби та неволі.

Український народ на прибраній вітчині-Америці мусить злучитися в одну громаду. Для сего треба, щоби наші духовники позбулися вже раз своїх особистих примх тай не летіли стрімголов до полеміки. В нас вже й так за богато сварки і особистої ворожнечі.

Не може бути добрим в політиці той, хто є морально злим. Тому треба, щоби ті наші священники, які збираються займати визначні місця між українським загалом в Америці, самі вперше доказали, що вони сповняють як слід свої повірені собі обовязки. Священники повинні ширити в народі згоду, а не незгоду. Вже крайна пора, щоби бодай ті, що в домах божих з таким натиском голосять про незалежність української держави, кермувалися більше політичним розумом, як хочуть брати участь в народній політиці.

Священники мають найкращу спосібність віддобувати з між народа ті сили, якіб дали можливість опертися шкідливим впливам ворогів. У них досить часу, щоби подумати над тим, в якій спосіб можна завертати народний зір до нутра рідної культури.

Пора — крайна пора, щоби і наші отчики на вільній землі Вашінґтона, робили заходи, щоби український загал не розбивати ще більше, а зливати його в одно море, щоби тим чином сотворити колективну націю. Не пора робити авантюри між тими, що згуртувалися в одну цілість, сотворили орґанізацію „Обєднанне", якого ціль є: Несення помочи нашим землякам на Україні!

Сумні факти подані в часописи „Свобода", в ч. 62, з суботи 15. марта, що на соборчику українських ґреко-католицьких священників в Пітсбурґу, ці, що звуть себе світильниками українського народу, стрімголов хопилися полеміки, відійшовши від того, що називаємо здоровим політичним розумом, що сипали громами на орґанізацію „Обєднанне" хиба лише длятого, що „Обєднанне" робить просвітну і гуманітарну роботу.

Цікава та українська „сметанка" в Америці. Сходяться на соборчики ніби длятого, щоби прочистити „душну атмосферу", порадитися, як очистити рідні поля з гусениць, та місто того радять, як затроїти ще більше народний орґанізм тай попирити людий між собою. Чиста рутенська дипльоматія!

Як видно то „світильники" українського народу на заморщині, придержуються ще деяких пори принціпів старого рутенства, що говорив: „І ми — не ми, і я — не я, і все те бачив, і все знаю, нема ні пекла ні раю, ні Бога, і Бога тільки Я!"

Священик-Мазепинець.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Манїфестація з приводу злочину над пок. Бесарабовою.

Філаделфійська українська громада заговорила вже з нагоди насильної смерти Ольги Бесарабової. В неділю, 16. марта відбулася жалібна маніфестація в українській католицькій церкві, підчас якої о. М. Кінаш виголосив патріотичну промову, а опісля відбулось масове віче в салі Горожан Українського Роду. Після виголошення панею А. Чернехівською і панною Марусею Готрівною, принято через повстання слідуючі резолюції:

І. Українська Громада міста Філаделфії, Па., потрясена до глибини душі новою жертвою ляцького насильства над українським народом в Галичині звертає отсим увагу, свободолюбного світа, особливо американського жіноцтва на нечуваний в ніякій культурній державі недопускаємий факт страшного потоптання найпримітивнійших прав людини, якого допустилася польська влада в Галичині тим, що:

1) без судового визнання арештувала покійну Ольгу Бесарабову, спокійну в нічім невинувату, визначну українську жінку і члена Світової Жіночої Інтернаціональної Ліґи Свободи;

2) що в тюрмі так страшенно її побила, що воан наслідком побоїв злила зі світа;

3) що про її смерть нікого з родини ні знакомих не повідомила;

4) що ні суд ні поліція не хотіли подати місця, де Покійну поховано ні показати актів судово лікарської секції, переведеної на Покійній професором університету, лікарем-Поляком в якім зазначено, що на тілі Покійної були небувалі знаки побиття;

5) що доперва ґрізна постава всього українського громадянства змусила суд і поліцію до виявлення моґили покійної і згаданих актів судово-лікарської секції;

7) що подала про смерть Покійної і оголосила в польських часописях у Львові фалшиві дати, змінюючи її імя, звання, вік і місце побуту, щоби в сей спосіб закрити отсей нелюдський злочин.

II. Зібрані заявляють, що поповнений польською владою морд на Покійній Ользі Бесарабовій є тільки одним з тих тисячних українських жертв, які потягає за собою кривавий ляцький режім в Галичині, де українське населення позбавлене всяких культурних і політичних прав.

III. Збори підносять, що вину за терпіння українського народа і за ляцькі безправства на українських землях поносить в першій мірі Польський Уряд, але не меньше і держави Антанти, які знехтували проголошене ними в світовій війні право самоозначення народів і рішенням Ради Амбасадорів з дня 14. марта 1923 р. прилучили Галичину проти волі її населення насильно до Польщі.

IV. Збори звертаються до Головного Уряду Жіночої Інтернаціональної Ліґи Свободи з просьбою, щоби вона упімнулася за злочинне позбавлення життя одного з її членів та щоби вивела ту траґічну подію перед форум жіноцтва цілого культурного світа.

V. Збори звертаються рівнож до жіночих орґанізацій Америки і просять їх піднести свій голос в обороні української жінки в Галичині.

VI. Збори приєднуються до загальної національної жалоби, проголошеної в Галичині через орґанізацію українських жінок „Союз Українок", на знак пошани памяти Покійної Ольги Бесарабової.

СТАРОКРАЄВІ ПОСМЕРТНІ ВІСТИ

Роман Евген Рудович, студент університету, вмер у Львові дня 5. марта с. р. в 19 році життя. Похорон з дому при вул. Театинській 3. відбувся дня 7. марта с. р. о годині 4. пополудни на Личаківське кладовище. В. Й. П.

ДЕЩО ПРО ЗДОРОВЛЯ

Вітаміни.

Тіло людини можна порівнати з машиною. Як довго всі складові частини машини є в порядку, так довго вона є в рухові. Скорож зіпсується в неї хочби одна шрубка, то вона або звілняє в рухові, а то і цілковито перестає роботу. Це саме з нащим тілом. Скоро який орган має якусь хибу, цілий організм відчуває се — ми чуємося хорими. Колиж який внутрішний орган знищиться, то в нас розвивається поважна недуга, а там і наступає смерть.

Тож щоби оминути хороби, треба старатися держати всі органи в доброму стані. Та тут виринає питання, що саме треба робити, щоби це осягнути. Цим питанњем від віків інтересується медицина, а особливо її галузь, що зветься гігієною. Завдяки поступові цеї науки вдається людству оминути много хоріб, що передтим несли тисячам смерть. Одною з вимог гігієни є відповідний харч. Коли зважимо, що харч є жерелом сили, яка держить організм в нормальному стані, то це ю цілком природним, що нам треба знати, що і як маємо їсти. Розумним харчуванњем ми можемо оминути, а то і вилічити много недуг. Кажемо вилічити, бо на основі недавних дослідів показалося, що много хоріб, як абнормальність очий, зубів є наслідком відсутности в поживі так званих вітамін.

Ще в перед минулому десятиліттю ніхто нічого не знав про вітаміни. Тоді харч уважався добрим, коли людина діставала відповідну пайку товщів, вуглеводанів (хліба, цукру) та білковин (мяса, яєць). Та в часі японсько-російської війни в 1905-6 рр. показалося, що харч, щоби бути добрим харчем, мусить крім вище названих складників мати ще в собі складник, який є лише в свіжій поживі. Це виявилося принагідно. Моряки японської фльоти були через довший час віддалені від сухопуту, тож живилися запасом рижу, який був облуплений з зовнічної луски. Крім цього вони діставали належну пайку товщу та других складників, що мають білковину. Здавалося отже, що харч був відповідний, та проте моряки незабаром захоріли на хоробу т. зв. Бері-бері. Симптомами (признаками) цеї хороби є корчі мязів та загальне ослайлення. Та що показалось? Характерним, ця недуга зникала коли хорому давали ґрису з рижу. Тут отже було ясним, що недугу спричиняє відсутність в поживі того складника, що находиться в зовсішній лусці щижу. Цей факт дав товчок до студій над другими свіжими складниками поживи. Піоніром на цьому полі був німецький вчений Фукс. Він доказував, що людина та загалом всі сотворіння мусять брати в поживі ці вітаміни, щоби могти розвиватися та бути в здоровому стані. В слід за Фуксом пішли і другі вчені та стали студіювати вітаміни.

Пригляньмося вислідам їх дослідів. Насамперед звідки взялася назва? Назва вітаміна складається з двох слів: „віта", що означає в латинській мові життя, та „аміна", що є назвою хеімчного складника зложеного з азота та водня. До тепер невдалося ще хемічно проаналізувати вітаміни. Знаємо. лише, що відаміни є в свіжій поживі. Вони нищаться через довге варення, себто через високу температурута через довгий вік. Тому консервована пожива не має в собі вітамін.

До цеї пори розсліджено три роди вітамін: Вітаміна А, розчинна в аліях та товщах, Вітаміна В., розчинна в воді, та Вітаміна С., теж розчинна в воді.

Вітаміна А знаходиться в оліях як в трані (Cod Liver Oil) та товщах як масло, а тимсамим і в молоці. Вона розпускається в оліях та товщах. Відсутність Вітаміни А в поживі спиняє ріст та придбання ваги. Се наглядно доказано біольоґічними експериментами на звірятах, а виявилося це теж в часі війни. В Німеччині та других навіщених війною країнах було обмаль молока, тож немовлята кормлено консервованим молоком. Наслідок цього був такий, що діти не росли та проявляли симтоми недуг, що є спричинені відсутністю вітаміни А. Коли таким дітям додавано до дієти свіжого молока, вони росли та більше важили. Ці самі факти запримічуються на дослідах зі щурами та кріликами. Коли візьметься двох близнюків щурів та кормиться їх одного нормальною поживою, а другого поживою без Вітаміни А, послідний не росте і доживає заледви віку 30—40 днів. Однак цей щур виздоровлює, коли додадуть до його поживи з Вітаміною А. Певним доказом чинности Вітаміни А є народи, що відживляються в більшости набілом. Народи Східної Европи як Українці, Москалі та другі, що відживляються молоком, витворюють міцні та високі типи, хоч в їх поживі є мало білковин (мяса, яєць), які є дуже поживними.

Вітаміна В розпускається в воді. Вона то знаходиться в зовнішних поволоках зерен пшениці, жита, рижу, а таксамо і в молоці та држдждах. Відсутність цеї вітаміни в поживі спричинює недугу Бері-бері, про яку висше згадувано. Вона проте таксамо як і Вітаміна А є необхідним складником поживи. Це доказано тим, що звірята не розвивалися, хоч мали в поживі Вітаміну А та не мали Вітаміни В. Дуже вражливими на відсутність Вітаміни В є птиці. Коли не дати птиці зерна з лускою (ґрисом) вона перестає володіти мязами та дістає корчі та ці симптоми настають в протягу 5—6 годин, коли її дати цілого зерна. З того виходить ясно, чому питльований хліб спричинює біле личко та мало здоровля, а разовий хліб, що має в собі вітаміну В, є зразковим та добрим харчем.

Вітаміна С є таксамо необхідним складником поживи. Її недостача спричинює поважну недугу. Ця вітаміна є в овочах та ярині, а таксамо і в молоці. Вона розпускається в воді.

Ці три вітаміни є конечні до нормального розвою людини та звірят. Їх недостача в кормі спричинює недуги, які є причиною смерти в многих випадках. Всі сі три вітаміни нищаться на температурі 200 степенів Целзія себто температурі, що є два рази більша чим кипяча вода або коли їх вариться через довший час на низшій температурі. Вони нищаться таксамо через довший вік. З того випливає, що консервована пожива, як молоко, зупи, овочі і інші є безвартісні, тому, що вони як пожива не дають доброго висліду через недостачу вітамін. Це доказано біольоґічними дослідами. Зрештою кожда господиня може про се наглядно переконатися на собі.

Як сказано, всі три вітаміни знаходяться в молоці. Отжеж молоко є надзвичайно важним складником поживи, тож треба старатися мати його в досталочній скількости та добрій якости. Консервоване молоко, що так завзято оголошується в анонсах як субстітут правдивого свіжого молока приносить ощадність кілька центів та за те не має такої вартости як свіже молоко, бо не має в собі вітамін. Це повинні взяти під розвагу господині, та старатись щадити здоровля через уживання доброго молока, заміст пару центів через уживання сусбститутів молока.

Подав **О. Білоґан.**

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

І. том.

СПОГАДИ.

X. (1895—1897).

(34)

Щоб підбадьорити Українців і розворушити трохи український рух, задумали петербурські Українці скористуватись 35-тилітнім ювилеєм літературної діяльности Данила Мордовця і улаштувати з нього українське свято, бо першим твором Мордовця була поема „Козаки та море" на українській мові. Росписали по всіх містах на Україні, де відомі були які небудь свідомі Українці, щоби вони присилали до Петербургу на 20 грудня 1896 року делеґатів з адресами для прилюдного їх вичитування на святі. Хоч Українці взагалі ставились неґативно до Мордовця за співробітництво його в „Новому Времени" Суворина і таки не виско цінили його літературні праці, вважаючи його цікавим тільки для ґімназичного віку, проте рішили прийняти участь в святі, але підкреслити, що шанують його, як українського письменника. Одеська Громада склала адресу, яку написав старим літописним шрифтом і розмалював визерунками член Одеської Громади, дуже талановитий самоукмаляр А. Ждаха, який пізніще, вже в девятисотних роках, вславився своїми художніми ілюстраціями до українських пісень, виданих в Празі на почтових картках київським товариством „Час". Мене, як людину незаняту зимою, вибрано від Одеської Громади за делеґата і я поїхав до Петербургу тим охідніше, що я ще ні разу в ньому не був. Характерно, що як тільки я заявив свій пашпорт в Петербурзі, зараз тамошня поліція по телеґрафу доручила одеській поліції подати їй про мене відомости, і стурбований одеський околодочний (поліційний урядовець) не мало перелякав мою родину, коли зявився випитувати хто я такий, чим займаюся; а коли довідався, що я великоземельний землевласник, то й сам заспокоївся і родину мою заспокоїв, запевнивши, що ці справки робляться про всякого, хто в перший раз приїздить до столиці. В Петербурзі я заїхав на кватирю до приятеля свого Е. І. Волянського, зятя М. Комаря, члена Одеської Громади, військового лікаря, який готувався до іспитів на доктора медицини при Медико-Хирурґічній Академії. Волянський, який був у близьких стосунках з петербурськими Українцями, оповів мені, що тутешне українське життє відживив недавно прибувший з Америки О. І. Бородай, колишній еміґрант, а теперішній американський горожанин, інженер-електрик, людина вже літня, але дазвичайно завзята, хоч настроєна вже занадто шовіністично проти всього московського.

Олександер Бородай така замітна особа, що варто на нім спинитися трохи довше. Тоді це вже був зовсім сивий дід, великий на зріст, огрядний, з великою лисою головою і довгими, білими запорожськими вусами. Сам він себе називав „американським гайдамакою"; хоч він справді мав вигляд гайдамаки, але в дійсности це був досить сантіментальний український ідеаліст, що здавалося тільки удавав із себе якогось хижака. Родом з Полтавщини, по скінченню кадетського корпусу, вже бувши офіцером, він примушений був в 70-х роках еміґрувати. По скінченню Політехніки, здається в Мінхені, він переїхав до Америки, де змінив своє прізвище Бородаєвського на М-ра Бородая, натуралізувався і прожив там років 20, заробляючи, як інженер-електротехнік. Почуваючи, як він казав, наближення смерти, виклопотав собі посаду в Американськім Електричнім Товаристві в Петербурзі, щоб не вмерти на чужині. Про своє життя на Україні, до еміґрації і закордоном не любив оповідати, а тому й невідомо, — чи він був свідомим Українцем ще тут, чи став таким на еміґрації, але треба сказати, що таких завзятих, інтенсивних Українців у нас тоді ще не було. Москалів він ненавидів усією душею і при сутичках з ними губив усяку рівновагу і раз-у-раз попадав з ними у конфлікт. З численних „бешкетів", які він виробляв з Москалями, роскажу про один з найхарактернійших, який я чув від нього самого і від Галичан. Коли він якийсь час проживав у Львові, то навмисне шукав сутички з москвофілами, щоб як він казав „помочити руки в кацапській крови".

Одного разу зайшов він з рецептою до аптеки за ліками. Аптекар-Жид сказав йому по-польському:

— Проше за пул-ґодзіни.

— Як? питає Бородай, наче не розуміючи. Атекар повторив; тоді Бородай з притиском завважив йому, щоб той відповів йому по українському, бо Львів українське місто.

Тут стояв якийсь добродій і думаючи, що Бородай не розуміє польскої мови, ввічливо сказав по-московському:

— Они говорят, что будет готово через полчаса.

Бородай скочив, як опечений і накинувся на того добродія, як лютий звір.

— Ах ти морда кацапська! Я виїхав з Росії і думав, що вже не почую цієї „падлючої" мови, а ти, московський запроданець, і тут загижуєш нею повітря!

А коли обурений добродій щось відповів, то Бородай накинувся на нього з палицею. Переляканий аптекар вискочив з ґвалтом на вулицю. Прибігла поліція і, посадивщи обох на фіякр, повезла списувати протокола. Дорогою виявилося, що той добродій зовсім не москвофіл, як думав Бородай, а Поляк з Росії, який теж ненавидить Москалів. Тоді Бородай чемненько перепросив його, але все-ж таки мусів заплатити штраф (гривну) за бешкет в публичнім місці.

Коли прийшла до Київа звістка про атентат Січинського на Потоцького, то Бородай їдучи зо мною в трамваї, на ввесь ваґон хвалився, що то він подав приклад Галичанам, розбивши голову москвофілові у Львові, який наважився заговорити з ним „цією падлюшною мовою".

В Винниченко дуже влучно змалював цей тип в своєму чудовому оповіданню „Поміркований та Щирий". Ся „щирість" переходила у Бородая вже всякі межі дозволеного, а тому з ним небезпечно було бувати між людьми, щоб не вскочити в якусь тарапату.

Хоч Бородай робив вражіннє варіята, але він зробив і багато корисного. Йому належить ініцятива улаштування ювілею Мордовця, в надії відживити і розголосити український рух; він же зацікавив деяких членів Академії Наук перекладом Евангелія Морачевського на українську мову, який переховувався в архіві Академії і аґітував за те, щоб Академія звернулася до Синоду за дозволом видрукувати той переклад. Вкупі з Бородаєм працював лікар Цезар Білиловський, родом Жид, що скінчив Віденський Університет і був там членом студентського товариства „Січ"; з ним я був трохи знайомий ще з Харкова, бо стрічав його иноді у д-ра Александрова і знав його як невеличкого українського поета, який де-що перекладав на українську мову. В заходах Бородая коло опублікування Евангелія помагав йому і полковник Ґенерального Штабу Солодило (Саладилов), який був у дуже близьких відносинах з деякими академиками. Старі петербурзькі Українці, бувші члени Київської Громади, В. Л. Беренштам та А. А. Цвітковський, як оповідав Волянський, стоять в стороні від цих новітніх Українців і чомусь не хотять йти з ними вкупі. Коли я поїхав до Беренштама і Цвітковського і розбалакався з ними про це, то вони висловились, що Бородай якийсь варіят помішаний на лютій ворожнечі до Москалів і скрізь голосно вигукує, що „не вмре поки не помочить рук своїх в кацапській крови", а Білиловський якийсь непевний тип, про якого ходять чутки наче-б то він був у Відні аґентом російського уряду. Коли я познайомився з Бородаєм та відновив знайомство з Білиловським, то, може через упередження, поставився до них з недовіррям; обидва вони дуже мені не подобались за ту улесливість, з якою вони вихваляли мені в очі мою жертволюбність на українські справи, що здавалося мені нетактовним і дуже неприємним. Коли потім, зустрівшись з ним у відомого філософа Лесевича, я почув як вони обидва вихваляли його в очі, то вийшовши від нього разом з ними, зауважив їм, що ніяково отак вихваляти чоловіка ввічі і при тім зовсім незаслужено, бо він нічого для української справи не зробив.

— Ми це знаємо, відповіли вони, — але ми цим хочемо заохотити його до праці на користь України".

І були дуже засоромлені, коли я завважив їм:

— Ви певне й мене в цій цілі так вихваляєте, а через те похвала ця видається мені нещирою.

Довго після того вони переконували мене в тім, що я помиляюсь, але всетаки змінили своє поводження і вже не вихваляли ввічі ні мене, ні иншого кого, принаймні, в моїй присутности.

Завітав я й до свого давнього знайомого, вищезгаданого В. В. Лесевича, у котрого я бував у Полтаві, коли він там був на засланню і з яким не бачився коло 15 років. Він дуже зрадів мені і почав роспитувати про тодішних наших спільних знайомих, про те, що тепер робиться серед інтеліґенції на Україні, чим вона цікавиться, на що надіється і т. д.

Того-ж таки року В. Лесевич, читаючи по Росії публичні лекції по філософії, заїхав і до Одеси. Одеські громадяне, бажаючи навернути його, як Українця родом, до національної свідомости, улаштували урочисті збори своєї громади, на які запросили його. Він, звиклий до того, що його слухають з інтересом і увагою, ввесь вечір говорив на всякі теми, а ми з нетерпінням ждали, коли заговорить наш найвидатнійший громадянин — Смоленський, якого ми теж звикли слухати з інтересом і увагою, але Смоленський ввесь час мовчки слухав Лесевича. Нарешті, вже за вечерею, він привітав його, пояснивши, що його витає не гурток окремих знайомих, а орґанізована Українська Громада".

— „А громади українські походять від тих братцв, що колись призвели в Польщі до революції і до розвалу польської держави. Тепер українського національного руху не видко, він закритий і придушений урядовим зеленим сукном, але уважний глядач може завважити парости, що крізь нього пробиваються. Я вірю, сказав Смоленський, — що коли в Росії не настане ладу, що дасть змогу мирно розвиватися українському національному руховзі, як це було в Чехії та в инших славян, то він неминуче колись приведе до роспаду російської держави, бо такий великий і талановитий народ не може загинути і коли йому не дадуть вільно розвиватися, то він силою виборе собі це право."

Одним словом Смоленський в цій промові говорив те, що часто доводив нам, але промова була така натхнено-талановита, що зробила велике вражінне не тільки на Лесевича, що чув її уперше, а й на нас усіх, що нераз чули від Смоленського ці думки. Ми страшенно жалкували, що нема між нами стенографа, щоб було записати її, а Лесевич, їдучи з зібрання сказав мені:

— Я давно чув про Смоленського і в Петербурзі і в інчих городах, але я не уявляв собі, що він такий високо-інтеліґентний чоловік. Я знав і Драгоманова і Антоновича, обидва вони намагалися нажилити мене до „українофільського" світогляду, але ніхто з них не освітив мені його так, як Смоленський. Я й уявити собі не міг, що його можна так обґрунтувати, як це він зробив.

З того часу, як я вже говорив, під старість, Лесевич узявся за студіювання українського питання і жалкував, що взявся до цього так пізно, коли одною ногою був уже в могилі.

(Дальше буде).

I. Педерцані-Вебер.

МІЖ ЧЕРВОНОШКІРИМИ

У травні 1875 р. виплив із Гамбурґа корабель і поплив Атлянтійським океаном до Нового Йорку. Між сімдесяти подорожними був і Українець Іван Киянюк, Бойко з під Сколього. Із жінкою тай дітьми кинув він рідну землицю й поплив шукати долі в новому світі. Був він одним з перших із нашої галицької волости, що йшов шукати щастя за морем. У тих роках ще мало було таких сміливців. Що йно в девятьдесятих роках минулого століття масами став наш народ тікати туди перед горем та нуждою в рідній країні. Аґент говорив йому, що в Америці в Делявар є земля дуже врожайна, а ще нічия. Там він і задумував поселитися. На кораблі пізнав його англійський льорд, що їхав до британських посілостий у північній Америці, де стояв постоєм його полк. Лорд умів добре по-російськи, а навіть трохи й по українськи.

Був у Росії в англійському консуляті й там мав нагоду пізнати обі мови. Лордови припав до вподоби наш Бойко й заки подорож морем скінчилася, завязалися між ними приязні взаємини. Англієць був цікавий джентелмен і от, коли показалася перед ними новойорська пристань, найшли їх взаємини гарний конець в урочистому приреченню.

— Зійдемося по пятнацяти літах — сказав лорд Вінфілд, коли оба прощалися в часі, як корабель причалював. — Кождий із нас дасть слово чести, що 12. червня 1890 р. буде в Новім Йорку в гостинници Континентал і один день ждатиме другого. Кому з нас перепинила б недуга, чи якась инша причина, має вислати туди післанця.

Киянюк згодився й зложив приреченнє. Потім розійшлися. По пятнацяти літах у червневий день явився в гостинници Континентал у Новім Йорку старець, що хоч кривуляв на ногу й тяжко опирався на милиці, був ще доволі бадьористий. Був у цивільнім одязі, та все в нього: постава, хід і спосіб говорення зраджували колишнього вояка.

Се був лорд Вінфілд, що точнісько, як ялося воякови, явився на умовлену стрічу, винаймив кімнатку й у ній, за кількома фляшками доброго вина, ждав на нашого Бойка — Івана Киянюка.

Минала година за годиною, настав уже вечір, та ожиданий гість не являвся.

Вкінці, коли вже стемніло, застукав хтось у двері й на клик лорда: „Війдіть!" явився на порозі — Індіянин у повній збруї.

Його лице, руки та шия, що їх шкіра лисніла червіню, були татуовані. На голові, з якої волосє спливало довгими пасмами на рамена, мав він вінець із вірлиних пер, а в руці томагавк, боєвий топір. На ногах мав пестрі шкіряні панчохи й опирезаний був чересом.

Коли лорд побачив сього несподіваного гостя, зірвався з місця та закляв.

Та Індіянин поклонився по европейськи й промовив англійською мовою:

— Лорде Вінфілде! Будьте вибачні, що так пізно приходжу.

Сей підступив близше, впялив зір в Індіянина й спитав гордо:

— Хто ти? Я не знаю тебе?

— Я ватажок Калькото—відповів червоношкірий... „Колись звався я Іван Киянюк..."

— Киянюк! — закликав Англієць через край зчудований.

— Еґеж, сей самий Киянюк, що його ви перед пятнацяти літами вважали приятелем і зазівали до побачення на сьогоднішний день.

Лорд подав йому руку, стиснув і сказав:

— Витайте, хоч в одязі раси, якою я погорджую й від літ змагався винищити її.

Потім засіли оба, коли червоний гість відложив оружє до стола й ватажок став оповідати:

— Відповідно до нашої умови має кожен із нас оповісти свої переживання, що їх довелося йому пережити від опущення корабля аж по сьогодні. Як вам пішло, любий лорде?

— Свої переживання оповім скоро — відповів лорд... Коли мене перекинули до мойого полку, що стояв у Кінґстоні в Західній Канаді, відбував я военні виправи одну за другою. А всі ті виправи мали одну ціль: вигубити червоношкірих, що як первісні жильці сеї землі, нападали на всіх чужинців, вирубували в пень і руйнували їх оселі!... Нашими противниками були Чіпевейці, що жили над берегами озер Горішнього та Онтеріо й уходили за найжорстокійших із сих дикунів.

Шість літ провів я в таборі між пралісами й преріями й брав би й ще дальше участь у вигублюванню Індіян... та на одній виправі поцілила мене стріла дикуна в ногу й зробила з мене каліку... Я взяв відправу й вернув у рідну країну... Перед двома місяцями виїхав я з Англії знову, щоби сповнити приреченнє й зійтися з вами в Новім Йорку... А тепер оповіжте мені, які пригоди пережили ви в пятнацяти літах. Найбільше з усього безперечно се, що ви стали червоношкірим і ватажком.

— Ваша правда! — відповів Киянюк. — Усе моє життє, відколи я вступив на американську землю, було сплетом найчуднійших і найнеймовірнійших пригод... Я оповім усе, не замовчу нічого...

Коли я з родиною перед пятнацяти роками прибув до Нового Йорку, купив собі візок, пару конят, оруже, ріжного роду знаряди, хатне знадібє, харчі та насіннє й із тим усім вибрався до держави Делявар, де мало бути ще чимало цілини.

На підгірю Пекону найшов я віддалену долину, де не зайшов іще був ніякий поселенець, і побудував собі тамечки хату.

Моя жінка, дві дорослі дочки й Петрик, семилітний хлопчина, помагали при корчунку пустари, оранню, сівбі та жниві. І протягом двох літ, у пустарі, замкнутій високими верхами, повстала фарма з родючими нивами й стайнями, повними коров та овець.

Фармери, що жили поза долиною на віддаль двох і трьох днів, дивувалися, що ми осіли саме в сій пустарі, та старалися нагнати мені страху: „У верхах, куди ти заходиш, живуть Сіюйці, червоношкірі, що заприсягли всім білим загибіль. Вони оскальпують тебе й усю твою родину.

Та се ґоворенне не залякало мене. Що раз більше привязувався я до своє посілости; бо крім буйного жнива й чимало худоби, бути тут і гарні лови. Сила було тут оленів, кіз, усякої дрібної й грубої дичини. Ми оба з Петриком поробилися пристрасними ловцями, що роскошувалися в ловах.

Із Сіюйцями був я добрим сусідом. Одного разу виратував я цільним стрілом їх ватажка, на якого кинувся був сірий медвідь. Ватажок запросив мене до свойого віґвалу й викурив ізо мною мирову люльку.

Від сеї хвилини був я й моя родина в якнайкрасшій приязни з червоношкірими. Часто приходили їх жінки, а навіть воїнники до нашої хати за ліками, або щоб моя жінка перевязала їм рану.

Так жили ми задоволені й щасливі вісім літ у нашій пустарі. Ніхто з нас не бажав уже зміняти місця.

Нараз, мов грім із ясного неба, впало нещастє на нас. Одним ударом знищило не тільки мою фарму, але й забрало мені моїх найблизших.

Одного дня поплив я з Петриком, що хоч мав тільки пятнацять літ, силою та зручністю дорівнював мужеви, каноєю (малим човном), долі рікою на лови оленів.

Нараз почули ми поза скелями, що попри них ми плили, шелест кроків, а враз із ним страшний ревіт. Відділ Індіян, що вимахували луками та томагавками, появилися на березі й загрозили нам.

Тепер пригадав я, що перед тижнем був один червоношкірий у хаті й сказав:

— Чіпевейці появилися! — Се племя не мало так, як Сіюйці, постійних осель, а було на безнастанній мандрівціміж рікою Місісіпі над Атлянтійським океаном. Тепер напали вони на державу Делявар і розложили свої віґвами в лісах Пекенської верховини. Вони були з Сіюйцями на воєнній стопі й се заспокоїло мене, коли один із них оповів мені про прихід Чіпевейців.

— Мої приятелі станут у моїй обороні, коли буде небезпека — сказав я собі — й проженуть напасників із ловецьких просторів!

Та склалося інакше, як я думав. Чіпевейці були сильнійші від Сіюйців і по кількох січах змусили їх до відвороту.

Про се не знав ні я, ні Петрик, коли ми раном всідали до коної й пустилися на лови на оленів. Інакше булиб ми остали дома.

Дощ стріл сипнув на нас. І чудом видалося мені се, що ні одна стріла не поцілила.

— Як довго останемо в ріці, будемо виставлені на смерть — сказав я Петрикови, — мусимо видістатися на беріг і скритися в гущавині.

Петрик веслував з усею натугою, а я, як тільки який червоношкірець показався на березі й хотів скакати в воду, стріляв до нього з рушниці. Кожда куля влучала й клала ворога трупом.

Що бистрі филі несли каною стрілою, то швидко вже були ми поза дострілом наших ворогів і причалили в місці зарослім гущавиною. В одній хвилині зникли ми в кущах і гнали в напрямі, де лежала наша хата.

Бачили ми вже її верх, що лиснів із між верховіття дерев. Нараз затріщало в гущавині й на леваду, що лежала між нами й фармою, вибіг Індіянин.

Треба було спішитися, бо в короткій хвилині могло вискочити більше ворогів і відтяти нам дорогу...

Заки придумав я якийсь спосіб, що звільнив би нас від сього небезпечного противника, завісив мій син кучму на гиляку й кинувся на землю та зверещав.

Червоношкірець, коли почув крик, замітив зараз шапку й вистрілив із лука, до нібито людини, що була в сій шапці. Стріла застрягла в шапці. У сій хвилині Петрик, що держав рушницю на поготові, вистрілив і дикун повалився в траву. Підступ хлопця вдався й промостив нам дорогу до хати...

Тільки ми тут прибули, затарасував я вікна й двері та набив усі рушниці, щоби могти підпирати всі напади дикунів, поки не прийдуть нам на поміч наші приятелі Сіюйці. А ми сподівалися, що вони прийдуть на другий день рано. Настала ніч і ніде не видко було червоношкірих так, що ми знов лекше віддихнули. Нараз заблис огонь на одному полі і я побачив відділ Чіпевейців, що підсувалися хильцем. Вони запалили тому, що небо було хмарне й було тепло, сухі бадилля й траву, щоб мати світло при своїй страшній роботі.

Наша хата мала тікна тільки з переду й се влекшало мені тай Петрикови оборону. Щоби напад міг удатися, мусіли б нападати тільки звідси.

Жінка й обі дочки набивали рушниці, ми оба мужчини почали правильну стрільбу на червоношкірих. Наші кулі ранили одного за другим, або убивали.

Дикуни люто зверещали й завернули назад. — Ми прогнали дикунів! — закликав радісно Петрик. — Вони втікають!

— Не обманюй себе, сину! — перервав я йому! Їх утеча се тільки хитрощі, щоб нас тим певнійше погубити!

Яо якомусь часі, що нам видавався вічністю, показалися червоношкірці знову! Вони несли вязки хворосту й запалювали їх у огні, що лютував на леваді та кидали їх на хату.

Вскорі замиґовіли язики поломіни на огорожі та на одвірках. Густий дим запирав нам віддих, а тріскіт і сичіннє, що все більше й більше змагалися, зраджували, що наше житло обхопила пожежа.

Тепер мусіли ми закинути оборону й вибрати одиноке, що нам оставало до ратунку — утечу.

Я закликав до жінки:

— Біжи з дівчатами до ліса, що віддалений тільки на сто кроків. Я з Петриком займу так червоношкірих, що вони не завважають вашої втечі.

Вони так і зробили. Я отворив двері й станув на порозі та стріляв раз за разом, жінка й дочки виповзли вікном.

На їх щастє місце, куди вони вийшли на леваду, лежало в темини й вони могли незамічені дістатися до ліса.

Та в сій хвилині, як вони вбігали в гущавину, вискочила юрба дикунів, що лежала там у засідці й кинулася на безборонних.

При яркому сяйві горючого дому бачив я, як блискотіли томагавки й спадали на голови моїх дорогих і валили їх до долу...

Образ сеї страшної сцени ніколи не затреться в моїй памяти!

Киянюк урвав нараз, затулив очи долонями й остав довший час у сій поставі. Стони й важкі зітхання зраджували біль його душі.

Лорд Фінфілд ждав спокійно, аж червоний гість не переміг свойого болю й знову не почав оповідати.

— Ми з Петриком, що стояв біля мене й набивав рушниці, здеревіли спершу на сей вид із жаху та люти. А потім вибігли з хати та ловецькими ножами й ударами прикладів пробили собі дорогу крізь ряди червоношкірих і продісталися так на узлісcє до трупів наших дорогих.

Ряди наших кровожадних ворогів зростали все більше й не було що й думати про опір.

Не знаю, через що вони не розчерепили нам голов, як і нашим бідним жінкам. Вони відірвали нас від тіл, що до них ми припали, роздягнули нас до гола, звязали руки й затягнули в гущавину.

По важкій мандрівці проміж тернистими кущами, що нас ранили по всему тілі до крови, прийшов відділ до табору Чіпевейців. Жінки й діти прийняли нас диким криком і всяко знущалися над нами безборонними. Ганяли Петрика в коло, а кождий, що засягнув його, бив його. Мене кололи стрілами, що я від упливу крови ледво міг іти.

Один ватажок увільнив нас у кінці від сих мук і замкнув нас у свойому віґвамі. А юрба на дворі запалила костир і танцювала довкруги нього.

Трівало аж до ночи.

Червоношкірі, заки ще дім повалився, зрабували його й забрали зі собою все, що там було. Між иншим була там і бочка горілки.

Нічого з добичі не привитали з більшою радістю жінки й чоловіки, що остали дома, як саме сю бочку.

Кождий тиснувся до неї, наповняв порожну лушпину з кокосового горіха горілкою й пив доти, поки безтямний не впав до долу. Вскорі лежали всі в глибокому сні й тільки два червоношкірі, що сиділи перед віґвамом, який був нашою вязницею, не спали ще.

Так пройшла північ. Ми оба не кидали думки про втечу.

Передовсім мусіли ми розвязати руки. І се вдалося синови. Він підповз тихісько до місця, де лежав томагавк, узяв його між коліна й притиснув звязані руки так сильно до вістря й тер так довго ремені, аж поки не порвалися.

У сій хвилині встромив один із вартових голову поза дверну заслону.

— Усе пропало! — подумав я — Петрика приловлять на вчинку.

Та він удав, що спить і сим обманув червоношкірого. Він заспокоєний подався назад.

Як тільки син мав вільні руки, розтяв томагавком ремені на моїх руках і ми обнялися мовчки.

Тихісінько підняли ми входову шкіру й хотіли перекрастися попри вартових. В тім один зірвався й заступив мені дорогу.

Томагавк, що його держав Петрик, блиснув у сяєві костра, ща все ще тлів і влучив так сильно чоло червоношкірого, який задержав мене, що він повалився на землю.

Його товариш не станув до бою, тільки вибіг на майдан і підняв страшний вереск, щоб розбудити всіх, що спали.

Та ми погнали на поля, що недалеко зеленіли. Укритий в збіжу, глипнув я поза себе й побачив із жахом, що юрба червоношкірих жене за нами.

Ми втекли з піль на прерію та з усіх сил бігли, щоби втекти від наших переслідувачів.

Як далеко оком засягнути, не видно було в цілому степу ні куща, ні деревини, де можна би скритися. Одинокий наш ратунок був у скорости наших ніг.

Крик наших ловців усе слабійшав, витте втихло й я зважився вперше оглянутися поза себе.

Між нами й червоношкірими був простір на сто метрів і тільки один, що в ногах був швидший від других, здоганяв нас.

На його вид, Петрик закликав:

— Ми вратовані.

Заки вспів я ще його спитати, хто виратує нас, сказав він:

— Приречіть мені, тату, що не спинитеся ні на хвилинку, ані не поспішите мені в підмогу... Я благаю, заклинаю вас!

— Сього я не можу й не повинен прирікати — відповів я. — Що ти задумуєш?

— Біжіть, таточку, біжіть і не журіться мною — відповів він.

І обернувся й ждав на червоношкірого. Коли воїнник побачив, що Петрик задержався, звільнив біг і підняв рамя, щоби кинути спис.

Тепер здогадався я, що задумав Петрик. Він хотів спинити ворога, щоб я мав час утекти й не завагався для сього пожертвувати власним життєм.

Спис поцілив груди молодого героя. Та він вирвавспис і останніми силами вбив його Індіянинови, що над ним похилився, в живіт.

Оба лежали в струях крови серед степу й боролися зі смертю.

Я впав навколішки біля Петрика, цілував його в уста та в очи й закликав:

— Ти вратував мені життє! Який я вдячний тобі, мій хоробрий сину!

Промінь щастя перебіг по його виду, що його вкривала вже тінь смерти й його бліді уста прошептали:

— Татку, таточку — прощайте! — І зітхнув в останнє тай умер у моїх раменах.

Я клячас довгі години біля синового тіла й у болю не думав уже про втечу.

— Чиж виплатиться жити ще дальше? — питав я себе. — Смерть забрала мені всіх найдорожчих, а я остану сам саміський!? Нехай прийдуть червоношкірі й убють мене, як і моїх!

Не знаю, як довго лежав я у розпуці серед степу... Коли настала ніч, задудніли кроки людий, що надбігали й людські крики. Я розглянувся.

Кілька сот Індіян надбігло. Я вже готовився на смерть, аж пізнав, що се не Чіпевейці, а Сіюйці, мої приятелі.

Вони привитали й покріпили мене та оповіли, що в кілька годин по нашій утечі напали на Чіпевейців.

— Більшість їх лежала ще пяна з горівки й ні один не боронився як слід — кликали вони. — Ми всіх, всіх повбивали.

Потім викопали глибоку могилу, в якій я похоронив Петрика й просили, щоб я остав при них. Я так і зробив. Перебрався по індіянськи, почервонив шкіру та дав себе татуювати й жив спокійно між Сіюйцями.

Перед роком вибрали вони мене одноголосно ватажком й назвали мене Калькото, „щаслива рука", бо я, так як колись моя жінка, лічив недужих...

Коли Киянюк скінчив, підвівся, стиснув руку лорда й хотів відходити.

— Останьте в мене й киньте негідне вас життє!

Та Киянюк сказав:

— Негідне!? О ні! Я тепер иншої думки! Сеж земля Індіян, а ми зі старого світа приходимо й відбираємо їм їх власну землю тай винищуємо їх. Я розумію їх, бо я вийшов теж із поневоленого народу, що не є господарем на власній землі. Се мене з ними поріднило. А в кінці, я дав їм слово, що вернуся до них — і додержу слова їм, братам моїм.

Він попращався з лордом тай вийшов.

Переповів

Антін Лотоцький.